

До спеціалізованої вченої ради К 26.007.06
в Національній академії внутрішніх справ
ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

*офіційного опонента, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри
цивільного процесу Національного юридичного університету імені Ярослава
Мудрого*

Сакари Наталії Юріївни

на дисертацію Кирдана Богдана Васильовича

«Захист прав автора в порядку цивільного судочинства»,

*Представлена на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за
спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право;
міжнародне приватне право*

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена тим, що в сучасних умовах все більшого поширення набуває інтелектуальна діяльність, результати якої можуть оприлюднюватися різними шляхами, в тому числі і за допомогою мережі Інтернет. Наведене створює умови для використання їх чисельними групами осіб, що інколи відбувається поза волею автора та всупереч його інтересам. У зв'язку з цим актуалізується проблема законодавчого забезпечення адекватних механізмів захисту авторських прав, що могли б відповідати вимогам сучасності. Тим більше, що, як впливає з ст. 3 Конституції України, саме права і свободи людини та їх гарантії повинні визначати зміст і спрямованість діяльності держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Слід відмітити, що за загальним правилом авторське право регулюється нормами матеріального права (ЦК, Закон України «Про авторське право і суміжні права» тощо), в яких визначається правовий статус автора, його права та обов'язки, порядок їх реалізації, а також способи, за допомогою яких вони можуть бути поновлені, у разі порушення, з врахуванням специфічності відповідних об'єктів авторського права. Разом з тим сам по собі захист відбувається, якщо звісно використовується судова форма, в межах певного

Бх. №	4694	п.р.
15	09	
кількість аркушів:		
осн. док.	13	додаток —

виду судочинства, порядок здійснення якого є загальним і не залежить від особливостей правовідносин, з яких виникає спір. Незважаючи на те, що останнім часом почали з'являтися пропозиції, в яких обґрунтовується необхідність диференціації цивільної процесуальної форми, ми виходимо з її єдності й універсальності позовного провадження. Однак для того, щоб захист прав був ефективним й забезпечував їх поновлення, своєрідність матеріальних правовідносин має враховуватися на рівні окремих інститутів процесуального права, що створить підґрунтя для реального втілення принципу спеціалізації, закріпленого в ч. 1 ст. 125 Конституції України. Тим більше, що перші кроки на цьому шляху вже були зроблені з прийняттям Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 р. № 1402-VIII, яким передбачено створення у системі судоустрою Вищого суду з питань інтелектуальної власності як суду першої інстанції.

Незважаючи на те, що донедавна існувала чисельна кількість міжнародних договорів та угод, присвячених питанням авторського права, однак, уніфікація поширювалася лише на відповідні матеріальні правовідносини. Однак поступовий розвиток руху «Доступ до правосуддя» привернув увагу міжнародного співтовариства до проблематики «незвичних об'єктів захисту», до яких, серед іншого, можна віднести й авторські права. Мова йде про випадки, коли права автора порушуються чисельною кількістю осіб, персональний склад яких неможливо визначити на момент пред'явлення позову, й, відповідно, звичайна процедура позовного провадження не може застосовуватися. Наведене мало наслідком спробу розробити універсальний механізм, який міг би бути запроваджений в різних країнах й давав би можливість ефективно захищати такі права. Як приклад, були прийняті Директива Європейського Парламенту та Ради 2004/48/ЄС від 29.04.2004 р. щодо захисту прав інтелектуальної власності, Резолюція Європейського Парламенту від 02.02.2012 р. «У напрямку щодо послідовного європейського підходу колективного захисту прав» (2011/2089(INI)) тощо. Втілення таких процедур

може бути корисним з метою підвищення ефективності судового захисту прав авторів.

Підготовлена Кирданом Б.В. дисертація присвячена дослідженню особливостей захисту прав автора в порядку цивільного судочинства й носить міждисциплінарний характер. Необхідність проведення такого роду робіт та її актуальність пояснюються не лише зазначеними вище причинами, але й тим, що Україна стоїть на порозі прийняття «оновлених» процесуальних кодексів, які мають максимально відбивати потреби сучасного суспільства, для чого повинні ґрунтуватися на фундаментальних теоретичних напрацюваннях та досвіді, виробленому судовою практикою. Разом з тим, єдиним дисертаційним дослідженням за обраною тематикою є робота Штефан О.О. «Позовне провадження у справах з авторських і суміжних правовідносин у цивільному судочинстві України», виконана у 2000 році. У зв'язку з чим, слід погодитися з тим, що «відсутність комплексних монографічних досліджень, присвячених процесуальним особливостям розгляду цивільних справ щодо захисту прав автора, а також недосконалість законодавчої конструкції зазначеного процесуального інституту, зумовлена наявністю колізій та прогалин у правовій регламентації матеріально-правових підстав та процесуального механізму захисту прав автора у цивільному процесуальному законодавстві, а також законодавстві України у сфері інтелектуальної власності, свідчать про необхідність системного аналізу цілої низки загальнотеоретичних і практичних питань даної проблематики» (стор. 18 дисертації). Отже, обрана дисертантом тема є вкрай актуальною.

Дисертація Кирдана Б.В. виконана відповідно до Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 р.р., затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, передбачено річними планами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2015-2016 р.р.

Метою дисертаційного дослідження автор вказує розроблення теоретичних основ, а також засад практичної реалізації захисту прав автора в порядку цивільного судочинства. На нашу думку, мета дослідження відповідає сучасним викликам науки цивільного процесуального права.

Вивчення тексту дисертаційного дослідження дозволяє зробити висновок про те, що автором було досягнуто поставленої мети. У роботі досліджено еволюцію правового регулювання, стан наукової розробки проблеми захисту прав автора в порядку цивільного судочинства, а також окреслено методологію проведення дослідження; виокремлено особливості прав автора як об'єкта захисту в порядку цивільного судочинства; сформульоване поняття та визначено сутність захисту прав автора в порядку цивільного судочинства; сформульоване поняття позову та проведено класифікацію позовів щодо захисту прав автора в порядку цивільного судочинства; виокремлено особливості цивільного процесуального статусу осіб, які беруть участь у справах щодо захисту прав автора в порядку цивільного судочинства; охарактеризовані докази, що використовуються під час розгляду справ даної категорії, та проаналізований процес доказування у справах щодо захисту прав автора у порядку цивільного судочинства; проаналізовані процесуальні особливості відкриття провадження у справах щодо захисту прав автора в порядку цивільного судочинства; визначено специфіку стадії провадження у справі до судового розгляду в даних категоріях справ; досліджено процесуальний порядок судового розгляду цивільних справ щодо захисту прав

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження Кирдан Б.В. містить наукові положення, які мають науково-теоретичне значення і практичну спрямованість, сумнівів у їх новизні не виникає. Це було досягнуто внаслідок вдалої структури роботи, яка відповідає меті та завданням дослідження,

достатньої кількості опрацьованих джерел, центральне місце серед яких займають праці сучасних українських вчених-процесуалістів, ретельного та достатньо критичного аналізу наявних постанов Пленуму Верховного Суду України, Вищого господарського суду України й судових рішень судів різних інстанцій.

В більшості випадків наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в роботі, належним чином обґрунтовані, наведена достатня кількість аргументів на підтвердження їх виправданості, висловлена авторська позиція з приводу спірних питань.

Дослідження відзначається послідовністю, взаємозумовленістю результатів, аргументованістю. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Зміст кожного розділу відповідає його назві, є структурованим та логічно завершеним. Перший розділ присвячений теоретико-правовим та методологічним засадам дослідження захисту прав автора в порядку цивільного судочинства. Другий та третій розділи мають більш прикладне значення та розкривають особливості цивільної процесуальної форми розгляду справ про захист прав автора в порядку цивільного судочинства.

Достовірність та наукова новизна здобутих результатів. Наукова новизна здобутих результатів обумовлена в значній мірі обраною тематикою, якій, за деякими винятками, не приділялося достатньо уваги в науці цивільного процесуального права. Дисертація є комплексним дослідженням процесуального порядку захисту прав автора в порядку цивільного судочинства, в якому не лише проводиться ґрунтовний аналіз норм чинного ЦПК 2004 р. й сталої судової практики, а й розроблені пропозиції щодо удосконалення даної процедури з метою підвищення її ефективності та приведенням у відповідність з виробленими доктринальними положеннями. Достовірність одержаних результатів за деякими винятками не викликає сумнівів. Особливу увагу варто звернути на наступні теоретичні положення та висновки, сформульовані автором.

Так, Кирдан Б.В., досліджуючи об'єкти захисту під час розгляду справ про захист прав автора в порядку цивільного судочинства, дійшов до висновку, що ними є комплекс регламентованих законом як загальних, так і спеціальних особистих немайнових та майнових прав автора, а також у певних випадках, і охоронюваний законом інтерес суб'єктів авторського права (п. 7 новизни, стор. 52). При цьому, автор, відштовхуючись від існуючих в наці дефініцій категорії «суб'єктивне право», а також виключного характеру суб'єктивного авторського права, під останнім запропонував розуміти вид і міру можливої та дозволеної поведінки суб'єкта авторських правовідносин, яка складається із низки виключних правомочностей: правомочності чинити власні дії; правомочності вимагати певних дій від зобов'язаної сторони; правомочності звернутися до відповідних органів за захистом порушеного, невизнаного або оспорюваного права (стор. 43 дисертації). У більшості випадків захист суб'єктивного авторського права опосередковує й захист відповідного інтересу. Водночас, в окремих випадках (як приклад, ч. 6 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права»), охоронюваний законом інтерес може бути самостійним об'єктом захисту (стор. 45 дисертації).

Заслуговує на увагу запропоноване дисертантом визначення позову щодо захисту прав автора, під яким слід розуміти належним чином процесуально оформлену матеріально-правову вимогу позивача до відповідача про захист порушених, невизнаних або оспорюваних особистих немайнових та (або майнових) прав автора, яка пред'являється через суд в порядку позовного провадження (стор. 74 дисертації).

Достатньо цікавою й виправданою є позиція Кирдан Б.В., що «у зв'язку із відсутністю у ЦПК України норм, які регламентують можливість зміни цивільного процесуального статусу представника на позивача у справі під час її розгляду і вирішення, не можна погодитися із позицією Пленуму Верховного Суду України, що у випадку, передбаченому ч. 4 ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права», видавець виступає у відповідній справі як представник (стор. 87 дисертації). Враховуючи наведене, автор доводить, що

видавець творів, які опубліковано анонімно чи під псевдонімом, з метою захисту прав та інтересів їх авторів має право вступати у цивільну справу в цивільному процесуальному статусі співпозивача або особи, якій законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб (пункт 5 новизни) й пропонує внести зміни до ч. 4 ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (стор. 97-98 дисертації). Зазначені твердження є абсолютно логічними та правомірними, оскільки, видавець не підпадає під ознаки ані законного, ані договірною представника.

Позитивно слід оцінити спроби автора на підставі аналізу норм матеріального права визначити коло законних презумпцій, які не підлягають. Так, він абсолютно обґрунтовано виходить з того, що до кола таких обставин необхідно відносити низку законних презумпцій, серед яких: а) презумпція авторства (ч. 1 ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права»); б) презумпція створення твору творчою працею (ст. 1,7, ч. 1 ст. 8, ч. 1, 2 ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права»); в) презумпція вини особи, яка завдала шкоду (ч. 2 ст. 1166 ЦК України); г) презумпція відсутності порушень права інтелектуальної власності авторів творів, включених до складеного твору, у тому числі, якщо такі твори створені як службові (ч. 2 ст. 19 Закону України «Про авторське право і суміжні права») (пункт 3 новизни, стор. 110-113, 124 дисертації).

Заслуговує на увагу авторська позиція щодо критеріїв розмежування судової юрисдикції. Так, Кирдан Б.В. займає позицію, що на даний час можна виділити два критерії, які слід враховувати, вирішуючи питання, чи підпадають справи щодо захисту права автора під цивільну юрисдикцію: а) наявність спору про право цивільне (справи за позовами, що виникають із будь-яких правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства); б) суб'єктний склад такого спору (однією зі сторін у спорі є, як правило, фізична особа) (пункт 11 новизни, стор. 135-137 дисертації).

Позитивно слід оцінити характеристику інституту підсудності через призму захисту прав автора в цивільному судочинстві, оскільки дисертантом на підставі проведеного аналізу чітко визначено, в яких справах той чи інший вид підсудності може застосовуватися (стор. 138-139).

Дисертації притаманні й інші, не менш цікаві пропозиції та висновки, зроблені Кирдан Б.В. в результаті дослідження.

У висновках до кожного з розділів та дисертаційного дослідження в цілому дисертантом чітко та повно в логічному сенсі викладені основні здобутки проведеного дослідження.

Практичне значення дисертаційного дослідження. Дисертант приділив належну увагу стану дослідження проблематики, що дозволило зосередити увагу на найбільш проблемних та мало досліджуваних аспектах, виявив прогалини, існуючі як в чинному процесуальному законодавстві, так і в судовій практиці, й запропонував відповідні зміни з метою підвищення ефективності процедури захисту прав автора в порядку цивільного судочинства. Такий підхід свідчить про практичну спрямованість отриманих результатів.

Результати проведеного дослідження можуть бути використані при проведенні подальших наукових досліджень, викладанні таких навчальних дисциплін як «Цивільний процес», «Авторське право», «Право інтелектуальної власності», а також ряду спецкурсів (наприклад, «Актуальні проблеми цивільного процесуального права», «Докази і доказування», «провадження у справі до судового розгляду», «Особливості розгляду окремих категорій цивільних справ» тощо), а також під час підготовки підручників, навчальних посібників, науково-практичного коментаря до ЦПК, навчально-методичних матеріалів.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень в опублікованих працях. Наукові напрацювання автора підтверджуються та повністю відображаються в наукових публікаціях за темою. Основні результати дисертації викладено в п'яти наукових статтях у фахових юридичних виданнях, одна з яких у міжнародному видання, і чотирьох

тезах доповідей на наукових конференціях. Публікації відповідають вимогам, що висуваються до опублікування результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Зміст автореферату на належному рівні розкриває основні положення дисертаційної роботи і отримані автором нові наукові результати, а положення наукової новизни та висновки є ідентичними основним положенням роботи.

Дискусійні положення дисертації та зауваження щодо її змісту. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, слід звернути увагу на певні недоліки та дискусійні положення, які є спірними або з якими важко погодитися, тому потребують додаткового пояснення.

1. Кирдан Б.В. зазначає, що ним вперше «виокремлено етапи еволюції правового регулювання захисту прав автору у порядку цивільного судочинства, як-от: а) зародження правового регулювання захисту прав автора у порядку цивільного судочинства під час якого захист прав автора здійснювався на підставі загальних правил цивільного процесу (XIV ст. – початок XX ст.); б) становлення і розвиток цивільного процесуального законодавства УРСР, особливістю якого була фрагментарна правова регламентація окремих питань, пов'язаних із захистом прав автора у порядку цивільного судочинства (початок XX ст. – 1993 р.); в) становлення цивільного та цивільного процесуального законодавства України, характерною особливістю якого є правова регламентація матеріально-правових підстав та цивільного процесуального порядку захисту прав автора судом (1993 р. – до сьогодні) (п. 1 новизни). Разом з тим аналіз тексту підрозділу 1.1 «Еволюція правового регулювання, стан наукової розробки та методологія дослідження проблеми захисту прав автора в порядку цивільного судочинства» дає можливість дійти до висновку, що, по-перше, дисертантом розглядається суто питання еволюції цивільного процесуального права безвідносно специфіки порядку захисту прав автора. По-друге, вбачається, що розмежування першого та другого етапів розвитку відбувається лише за критерієм історичних подій, що мали місце й призвели до оновлення законодавства, без врахування змін, які відбулися в регулюванні

порядку захисту прав автора в цивільному судочинстві. По-третє, виділення наступного етапу обґрунтовано прийняттям норм матеріального права, тобто Закону України «Про авторське право і суміжні права» в 1993 р., хоча, як нам відомо, останній ніяким чином не змінив існуючої на той час процедури розгляду справ про захист прав автора. По-четверте, не зовсім зрозумілою та суперечливою є теза автора, що «як було зазначено вище, останній на сьогодні етап кодифікації цивільного процесуального законодавства України пов'язаний із прийняттям 18 березня 2004 року чинного ЦПК України» (стор. 33), оскільки автором висловлюється позиція, що третій етап розпочався в 1993 році (стор. 21, 35).

2. Не зрозуміло, якої позиції дотримується автор щодо сутності позовів про визнання, оскільки ним висловлюються по суті зовсім протилежні точки зору. Так, на стор. 75 дисертації вказується, що «проаналізувавши законодавство з питань захисту прав автора, можна визначити, що позовом про визнання є, наприклад, позов про визнання та поновлення прав автора, у тому числі шляхом встановлення заборони вчинення дій, що порушують авторське право чи створюють загрозу їх порушення (п. а ч. 1 ст. 52 Закону)». Разом з тим на стор. 76 стверджується, що «позов суб'єкта авторського права про присудження спрямовується на поновлення порушеного права автора та усунення наслідків такого порушення. Через пред'явлення зазначеного позову від суду вимагається поновити становище, що існувало до порушення права, та припинити дії, які його порушують, зокрема присудження виконання обов'язку в натурі і стягнення з відповідача збитків у встановлених законом або договором випадках, штрафу, пені тощо... Між іншим, позови, в яких від відповідача вимагається утриматися від певної дії (діяльності), називаються що позовами про заборону. Проте їх не слід виокремлювати, оскільки вони є різновидом позовів про присудження». Вбачається, що поза увагою дисертанту залишилося те, що в судовій практиці позови про визнання можуть доповнюватися позовами про присудження. В цьому випадку, вимога щодо поновлення порушеного права буде становити позов про присудження, а не про визнання.

3. В роботі взагалі не приділено уваги новим видам позовів, які можуть застосовуватися при захисті прав автора в порядку цивільного судочинства. Мова йде про позови, в яких відповідачами виступає необмежене коло осіб й, відповідно, розгляд яких має свої процесуальні особливості. Дослідження цього питання є доцільним в контексті розвитку інформаційних відносин та поширення тенденцій щодо розміщення об'єктів авторського права в мережі Інтернет, що робить їх доступними чималій кількості осіб.

В дисертації при розкритті питання щодо цивільного процесуального статусу осіб, які беруть участь у справах щодо захисту прав автора в порядку цивільного судочинства (підрозділ 2.2) не проаналізовано Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. Так, відповідно до нього згідно з ч. 4, 5 ст. 131-2 Конституції виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена. У зв'язку з цим, вбачаємо, що в дисертації слід було б висловити авторську думку щодо можливості віднесення справ про захист прав автора в порядку цивільного судочинства до малозначних й, відповідно, розглянути випадки, коли інтереси автора може представляти в якості представника не адвокат.

Крім того на стор. 99 дисертації Кирдан Б.В., цитуючи ст. 45 ЦПК, стверджує, що прокурор бере участь у цивільних справах щодо захисту прав автора з метою представництва інтересів громадянина або держави в суді. Разом з тим, згідно зі п. 3 ч. 1 ст. 131-1 Конституції в Україні діє прокуратура, яка здійснює представництво інтересів лише держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом. Як зазначено в п.п. 9 п. 16-1 «Перехідних положень» Конституції України представництво відповідно до закону прокуратурою громадян в судах може здійснюватися у справах,

провадження в яких було розпочато до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», за правилами, які діяли до набрання ним чинності, - до ухвалення у відповідних справах остаточних судових рішень, які не підлягають оскарженню.

5. В роботі дисертант зазначає, що ним «визначено коло обставин, які становлять обов'язків предмет доказування кожної із сторін у справах щодо захисту прав автора. Встановлено, що у таких справах позивач повинен довести належність йому авторських прав чи права на захист, а також факт використання об'єктів даних прав відповідачем, а в разі заявлення вимог про відшкодування школи – розмір шкоди і причинно-наслідковий зв'язок між завданою шкодою та діями відповідача. Водночас, відповідач, який заперечує проти позову має довести додержання ним вимог чинного законодавства при використанні твору, а також спростувати визначену цивільним законодавством презумпцію винного заподіяння шкоди» (пункт 2 новизни, стор. 123). Зазначена позиція є суперечливою та недостатньо обгрунтованою, оскільки, по-перше, в науковій та навчальній літературі вже висловлювалася позиція, що «виділення предметів доказування для осіб, які беруть участь у справі... є неправильним»¹. По-друге, безпосередньо за текстом роботи, виділяючи зазначені вище обставини, автор, як нам здається, характеризує обов'язок щодо доказування (стор. 103-105), а не предмет доказування.

6. При аналізі передумов відкриття провадження у справі автор посилається на інститут підсудності (стор. 137-140), виходячи з чого можна зробити висновок, що дотримання правил підсудності включається дисертантом до кола передумов. Разом з тим, не заперечуючи, що наведений інститут дійсно пов'язаний з визначенням цивільною юрисдикції, слід зазначити, що він, за загальним правилом, відноситься до порядку реалізації права на звернення до суду, а не до передумов. Так, виходячи зі змісту п. 1 ч. 2 ст. 122 ЦПК у разі, якщо заява не підлягає розгляду в судах у порядку

---

¹ Курс цивільного процесу: підручник / В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баракова та ін.; за ред. В.В. Комарова. – Х.: Право, 2011. – С. 486.

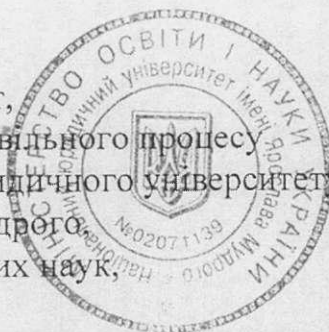
цивільного судочинства, суддя відмовляє у відкритті провадження у справі. Натомість ст. 115 ЦПК передбачає, що якщо суддя, вирішуючи питання про відкриття провадження у справі, встановить, що справа не підсудна цьому суду, заява повертається позивачеві для подання до належного суду, про що постановляється ухвала.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Зазначені й інші зауваження є дискусійними або носять рекомендаційний характер, тому жодним чином не впливають на позитивну оцінку роботи в цілому. Дисертант Кирдан Богдан Васильович володіє достатніми теоретичними знаннями, знає предмет дослідження, вміє аналізувати та критично оцінювати емпіричний матеріал.

Подана до захисту дисертація містить висунуті дисертантом науково обґрунтовані теоретичні результати, наукові положення характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок здобувача в науку.

Дисертаційне дослідження Кирдана Б.В. на тему «Захист прав автора в порядку цивільного судочинства» є самостійним завершеним науковим дослідженням, відповідає вимогам, передбаченим у Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а також Вимогам щодо оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН від 12.01.2017 р. № 40, а її автор Кирдан Б.В. за результатами прилюдного захисту заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Офіційний опонент,
доцент кафедри цивільного процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук,
доцент

Підпис	<i>Сакара Н.Ю.</i>
Засвідчую	<i>[Signature]</i>
Нач.ВК	<i>[Signature]</i>
№	13
Дата	09.2017
Р.	

Н.Ю. Сакара